

Τὸ «Συναξάριον» τοῦ Ἱερομάρτυρος Κυρίλλου Λουκάρεως (ἓνα θαυμαστό εὔρημα)

Νικολάου Μάννη, διδασκάλου
(πτυχιούχου Π.Τ.Δ.Ε. - Ε.Κ.Π.Α.)
nikolaosmannis@gmail.com

1. ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἱερομάρτυρος Κυρίλλου Λουκάρεως¹ ἦλθα σὲ ἐπαφὴ γιὰ πρώτη φορὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησή μου μὲ τὴν ἐπίσης μαρτυρική μορφή τοῦ Μητροπολίτου πρ. Φλωρίνης Χρυσοστόμου Καβουρίδου (+1955). Τίني τρόπῳ; Ὅταν μελετῶντας τὸν βίο τοῦ τελευταίου διεπίστωνα πὼς ἡ πτυχιακὴ του διατριβή, στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης τὸ ἔτος 1901, εἶχε θέμα τὸν πρῶτο².

Ἡ προσωπικότητα αὐτὴ εἴλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον μου καὶ εὐθύς ἀμέσως ξεκίνησα τὴν συλλογὴ πηγῶν καὶ βιβλιογραφικῶν στοιχείων γιὰ τὸν Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι, μὲ σκοπὸ, κάποια στιγμή, νὰ μελετήσω ἐπισταμένως τὸν βίο καὶ τὸ ἔργο του.

Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἔφθασε τὸ περασμένο καλοκαίρι, ὅταν πλέον διεκπεραιώθησαν ἄλλες ἐπείγουσες συγγραφικὲς ὑποχρεώσεις μου. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή κατάλαβα πὼς τὸ ἔργο ποὺ ἐπιχειροῦσα νὰ ἀναλάβω ἦταν δυσκατόρθωτο ἕως ἀδύνατο, διότι:

α. Ἐπρεπε νὰ μελετηθοῦν ἑκατοντάδες κείμενα καὶ ἐργασίες προγενέστερων συγγραφέων γιὰ τὸν Λούκαρι, στῶν ὁποίων τὴν μελέτη ὅσο προχωροῦσα διεπίστωνα πὼς ὑπῆρχε πληθώρα ἀνακριβειῶν, ἐκ ποικίλων λόγων προερχομένων (θρησκευτικὸς φανατισμὸς³, ἄκριτη ἀντιγραφή, ἀμάθεια κ. ἄ.), οἱ ὁποῖες καθιστοῦν ἀπαραίτητη τὴν ἐκ νέου καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς συγγραφὴ μίας πιὸ ἀξιόπιστης μελέτης βάσει τῆς ἀντικειμενικῆς ἔρευνας τῶν πηγῶν.

β. Ἡ ἔρευνα τόσο τῶν πηγῶν, ὅσο καὶ τῆς σχετικῆς πλουσιότατης βιβλιογραφίας, ἀπαιτεῖ πέραν εἰδικῶν γνώσεων (ὅπως τῆς παλαιογραφίας) καὶ τὴν γνώση ἀρκετῶν ξένων γλωσσῶν, ὅπως τῆς λατινικῆς, τῆς ἰταλικῆς, τῆς παλαιοσλαβικῆς καὶ ἄλλων, τίς ὁποῖες ἐγνώριζε καὶ χρησιμοποιοῦσε ὁ περίγυρος τοῦ κλεινοῦ Ἱεράρχου.

γ. Μεγάλο μέρος τοῦ σχετικοῦ, μὲ τὸν ἀοίδιμο μάρτυρα Πατριάρχη, Ἀρχεῖο ἔχει ἀπωλεσθεῖ⁴, λανθάνει ἢ παραμένει ἀνέκδοτο, διασκορπισμένο σὲ διάφορες βιβλιοθήκες τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐνώπιον αὐτῶν τῶν δεδομένων κατέφυγα ἐξ ἀρχῆς στὸ πρῶτο καὶ κύριο βῆμα ποὺ ἀπατεῖται γιὰ νὰ εὐοδωθεῖ κάθε προσπάθεια· τὴν προσευχή. Παρακάλεσα τὸν Θεό, ἀφενὸς μὲν νὰ μὲ φωτίσει ὥστε νὰ συγγράψω τὴν ἀλήθεια ἐν παντί, χωρὶς φόβο καὶ πάθος, ἀφετέρου δὲ νὰ μὲ βοηθήσει νὰ βρῶ κατάλληλα πρόσωπα γιὰ νὰ συνδράμουν στὸ ἔργο μου, ἐφόσον, ὡς ἀνεξάρτητος καὶ ἐρασιτέχνης ἐρευνητής, δὲν διαθέτω τοὺς πόρους γιὰ νὰ μισθώσω ἐπιτελεῖο εἰδικῶν συνεργατῶν (δακτυλογράφων, μεταφραστῶν, παλαιογράφων

¹ Ἡ Ἀγιοκατάταξή του, ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας, ἔγινε τὴν 6^η Ὀκτωβρίου 2009, καὶ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως τὴν 11^η Ἰανουαρίου 2022.

² ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΒΟΥΡΙΔΟΥ, Ἡ Ὁρθοδοξία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως (ἐπιμέλεια Νικολάου Μάννη), Ἀθήνα, 2016. Παραδόξως καὶ δύο γεννήθηκαν στὶς 13 Νοεμβρίου (τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) μὲ ἀκριβῶς τριακόσια ἔτη διαφορά (τὸ 1570 ὁ Λούκαρις, τὸ 1870 ὁ Καβουρίδης).

³ Οἱ φίλα προσκείμενοι στὴν Παπικὴ ἐκκλησία (ἡ ὁποία ἤλεγχε τὰ τυπογραφεῖα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ) συγγραφεῖς, κατασκευοφάντησαν τὸν Λούκαρι σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε νὰ θεωρεῖται, ὅπως θὰ ἀποδειχθεῖ στὴν μελέτη μου, μόλις δώσει ὁ Θεὸς καὶ ὀλοκληρωθεῖ, ὁ πιὸ μισητὸς Ὁρθόδοξος ὄλων τῶν ἐποχῶν (ἴσως πιὸ μισητὸς ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν Μέγα Φώτιο!). Τὸ μίσος τους ὀφείλεται ἀφενὸς μὲν στὴν ἀποτυχία τους - λόγω τῆς σθεναρῆς ἀντιστάσεως καὶ τοῦ ὑπεράνθρωπου ἀγῶνος τοῦ Λουκάρεως - νὰ ὑποτάξουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸν Πάπα ὑπὸ τὸ ἀπατηλὸ σύνθημα τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν», ἀφετέρου δὲ στὴν προσπάθεια τοῦ Λουκάρεως νὰ προσελκύσει στὴν Ὁρθοδοξία τοὺς Προσεστάντες.

⁴ Ὁ λατινόφωνος διάδοχός του, Κύριλλος Κονταρῆς, παρέδωσε στὸ πῦρ μέρος του.

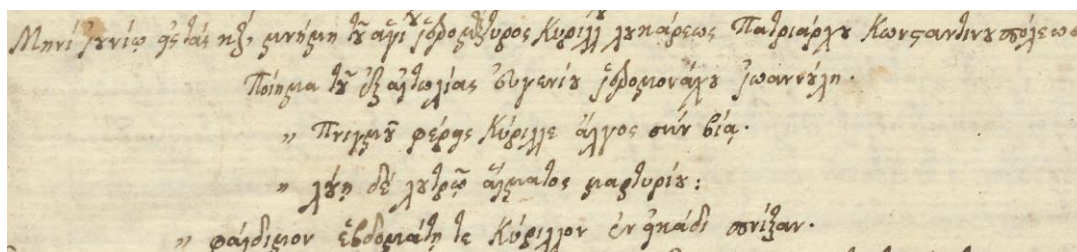
κ.ἄ.). Τὸν παρακάλεσα δὲ ἰδιαίτερως νὰ μοῦ ἀποκαλύψει τὶς πηγὲς ποὺ ἔχουν ἀπωλεσθεῖ. Καὶ ὁ Κύριος, ποὺ ἀκούει καὶ τὴν προσευχὴ τῶν ἀναξίων, χάριν τῆς ὠφέλειας τοῦ λαοῦ Του, δὲν ἄργησε νὰ κάνει τὸ θαῦμα Του...

Μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες - ἀπὸ ἐκείνες ποὺ θεωροῦνται χαμένες - πηγὲς γιὰ τὸν Κύριλλο Λουκάρι εἶναι καὶ ἡ Ἀκολουθία ποὺ συνέγραψε ὁ μαθητὴς του Ὁσῖος Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλὸς (+1682), μέγας Διδάσκαλος τοῦ Γένους⁵.

Γιὰ τὴν σύνταξη τῆς Ἀκολουθίας αὐτῆς ὁ Ὁσῖος Εὐγένιος «καθαιρέθηκε»⁶ ἀπὸ τὸν λατινόφρονα Πατριάρχη Κύριλλο Κονταρῆ - καὶ ἠθικὸ αὐτουργὸ τῆς δολοφονίας τοῦ Λουκάρεως -, ὁ ὁποῖος, πλήρης θυμοῦ, τὸν ἐρώτησε: «Σὺ εἶ ὁ τοσοῦτον ἔπαινον Κυρίλλου τοῦ κακῶς καὶ βεβιωκότος καὶ θανόντος ποιούμενος, ὥστε καὶ ἐκκλησιαστικῆ τιμῆσαι τοῦτον ἀκολουθία;»⁷. Γιὰ νὰ λάβει τὴν γενναία ἀπάντησι: «Ἐγὼ εἰμι... ὁ τοῖς εὐεργετοῦσι με, εἰ καὶ μὴ ἔργοις, ἀλλὰ γοῦν λόγοις χάριτας ὁμολογεῖν οὐ παυόμενος, καὶ τοὺς ἀρετῆ κεκοσμημένους ὄση δύναμις ἐπαινεῖν βουλόμενος!»⁸.

Ἡ Ἀκολουθία αὐτὴ ἀγνοεῖται εἰσέτι⁹, ἀλλὰ χάριτι Θεοῦ μέρος τῆς - καὶ συγκεκριμένα τὸ «Συναξάριον» - ἀνακαλύφθηκε ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ γράφοντος στὶς δύο πρώτες σελίδες τοῦ ἀκαταλογράφητου χειρογράφου BPG 122 τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λέιντεν στὴν Ὁλλανδία.

Ἄν καὶ τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφο εἶχε μελετηθεῖ ἀπὸ σπουδαίους μελετητὲς τοῦ Λουκάρεως, ὅπως τὴν ἀείμνηστη Ὁλλανδὴ καθηγήτρια Keetje (Cornelia) Rozemond (1930-1987) καὶ τὸν Ρουμάνο Ovidiu Olar, δὲν συνειδητοποιήσαν μᾶλλον τὶ κρυμμένο θησαυρὸ περιεῖχε.

2. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ «ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΥ»

Μηνὶ Ἰουνίῳ εἰς τὰς κζ', μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κυρίλλου Λουκάρεως Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Ποίημα τοῦ ἐξ Αἰτωλίας Εὐγενίου ἱερομονάχου Ἰωαννοῦλη

«Πνιγμοῦ φέρεις Κύριλλε ἄλγος σὺν βία·

λούη δὲ λουτρῶ αἵματος μαρτυρίου.

Φαίδιμον ἐβδομάτη τε Κύριλλον ἐν εἰκάδι πνίξαν»

⁵ Ἡ Ἀγιοκατατάξή του, ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ἔγινε τὴν 1^η Ἰουλίου 1982. Ἐνδεικτικὰ γιὰ τὸν Ὁσῖο Εὐγένιο βλ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ, Βίος Εὐγενίου Αἰτωλοῦ στοῦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΑΘΑ, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', Βενετία, 1872, σ. 423-479, ΠΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλὸς, Ἀθήνα, 1957 καὶ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ, Ἐπιστολές (κριτικὴ ἔκδοσις, ἐπιμέλεια Ι. Ε. Στεφανῆς & Νίκη Παπατριανταφύλλου-Θεοδωρίδη), Θεσσαλονίκη, 1992.

⁶ Θέτω ἐντὸς παρενθέσεως τὸ «καθαιρέθηκε», διότι, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν πατερικὴ διδασκαλία, ἡ καθάρσις δὲν ἔχει ἰσχύ καὶ θεωρεῖται δικτυκὴ πράξις ὅταν γίνεται ἀδίκως (πρβλ. τὸ τοῦ Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ γιὰ τὴν «καθάρσις» τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, Πάπα Ῥώμης: «Οὐ καθαιρέθη ἀλλ' ἐδιώχθη», PG 90, 128).

⁷ ΓΟΡΔΙΟΥ, ὁ.π., σ. 444.

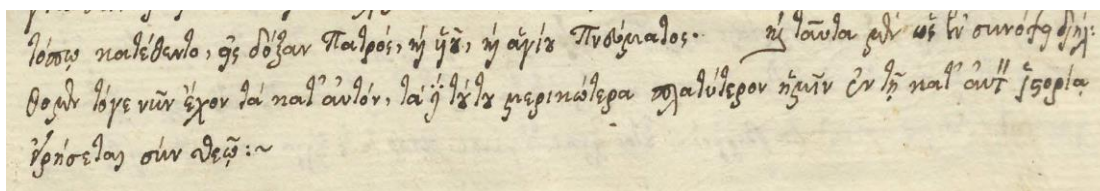
⁸ Αὐτόθι.

⁹ Γιὰ τὶς λειτουργικὲς ἀνάγκες, συνέταξε νέα Ἀκολουθία ὁ Μητροπολίτης Ρόδου κ. Κύριλλος Κογεράκης (Ἀθήνα, 2010).

Οὗτος ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτὰν Μουράτου τοῦ τετάρτου¹⁰, ἐκ τῆς περιφανεστάτης τῶν Κρητῶν νήσου, ἐκ προγόνων εὐγενῶν καὶ πιστῶν· ὧν ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Στέφανος τοῦνομα, ἱερεὺς κατὰ τὴν ἀξίαν· ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Ἐλισάβετ, ἣτις μετὰ τὴν τοῦ συζύγου ἀποβίωσιν τὸ τῶν Μοναχῶν ὑποδυσάμενη σχῆμα, διαπρέψας λέγεται ἐν αὐτῷ. Ἐκ τοιούτων τοίνυν γεννηθεὶς ὁμοῦ καὶ τραφεὶς ὁ θεῖος οὗτος Πατήρ, εἰς παιδείυσιν τῶν γραμμάτων ἐξ αὐτῶν σχεδὸν εἰπεῖν τῶν σπαργάνων ἐκδίδοται· καὶ δὴ τῶν μαθημάτων ἐκάστοτε ἐπιδόσει εὐδοκιμῶν, ὑφ' ἀπάντων ἐθαυμάζετο τῶν γειτόνων καὶ διεθειάζετο, καὶ πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος. Τὴν δὲ παιδικὴν ἀμείψας ἡλικίαν, καὶ τελειοτέρων ἐφάψασθε μαθημάτων ἐφιέμενος, ἐπὶ τὸ Πατάβιον φοιτᾷ (πόλις τοῦτο τῶν κλεινῶν Ἑνετῶν) ἐν ᾧ συχνὸν διατρίψας χρόνον, πολλοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ σοφία καὶ δυνάμει λόγου εὐδοκιμοῦσιν ὁμίλησας, εἰς Ἀλεξανδρείαν παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Μελετίου [Πηγᾶ] τηνικαῦτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας χρηματίσαντος μετακέκληται. Ἐνθα τὸν μονήρη βίον ὑπελθὼν, ἱερεὺς τε ἅμα καὶ Ἀρχιμανδρίτης προβιβασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, δις ἐπὶ τὴν Ῥωσῶν διδάσκαλος πέμπεται, καὶ φροντιστήριον ἐκείσε δειμάμενος λόγων, καὶ πολλοὺς τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τῷ λόγῳ φωτίσας, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπάνεισιν αὐθις· εἶτα μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν τοῦ ἱεροῦ Μελετίου διάδοχος οὐ μόνον τοῦ θρόνου, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἐκείνου καθίσταται ἀρετῆς· λέγεται δὲ καὶ θαύματα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκτελέσας δι' αὐτοῦ, καὶ πιστεύσας οὐκ ἀπεικός. Ἐνεργεῖ γὰρ ἐν τοῖς δικαίοις καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν ὁ Κύριος. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ ψήφῳ δ' ὕστερον τῆς Συνόδου ἀπάσης, καὶ τοῦ λαοῦ ὡς εἰπεῖν παντός, ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κανονικῶς μετατίθεται, καὶ τινες τῶν ὀσίως βιωσάντων μνήμης ἕνεκα τῆς ἐκείνων ἀρετῆς ἐπ' ἐκκλησίας τιμᾶσθαι προὔτρεψεν. Ἦδη δὲ καὶ διὰ τὸ ἐπὶ πολὺν τῆς Ἐκκλησίας προστῆναι χρόνον, πάντας σχεδόν, ἢ τοὺς πλείονας τοὺς ὑπὸ τὸν θρόνον ἐκείνου χρηματίζοντας ἀρχιερεῖς, αὐτὸς ἦν οὗτος ὁ τῷ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξιῶματι κατακοσμήσας· φθόνῳ δὲ καὶ ἀμαθείᾳ ψευδαδέλφων τινῶν, ἐξορίας πολλαῖς καὶ πειρασμοῖς προσομιλήσας παρ' αὐτῶν ἀφορήτοις, καὶ ταῦτα γέρων ὧν καὶ ἀπηβηκῶς ἤδη, ὑπέφερε καρτερώτατα. Ἐξ ὧν ἦν καὶ τῆς τῶν παρ' αὐτοῦ πολλὰς χάριτας ἀπηλαυκότων (ὡς μὴ ὤφειλεν) ἐκ Βερόοιας οὗτος εἴλκε τὸ γένος, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα κακοήθης, καὶ θρασὺς εἰς ὑπερβολὴν, ἐρινύων κατὰ τὸ λεγόμενον αὐτόχρημα ἀπορῶξ, καὶ δογμάτων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας οὐ μόνον ἀμύητος εἰς τὸ παντελές, ἀλλὰ γε πρὸς τούτοις καὶ ἀντίπαλος διάπυρος προφανῆς (τροφίμος γὰρ ἦδη τῶν Γεζουϊτῶν, καὶ τῆς παπιστικῆς τερατολογίας συνήγορος ὧν, τὴν ἐκείνων κατὰ Κυρίλλου ὑπούλως θρασύτητα ἐμμεῖτο, ὡς καὶ αὐτῶν προφανῶς τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ἀντιποιοιμένων δογμάτων) οὕτως οὖν ὁ κατάρατος ἔχων, ἐξεμαίνετο ὀσημέραι κατὰ Κυρίλλου, καὶ αἰεὶ τὰ νῶτα ἐκείνου ἐτήρει, καὶ τῶν ἄλλων ὅτι μάλιστα λυπηρότερος ταῖς ἐπιφοραῖς ἐγίγνετο τῶν δεινῶν· οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἔχων καὶ τινες Κρητας μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ἡμετέρων μάλα συχνούς, πάντα λίθον κατ' ἐκείνου ἐκίνει, οὐ μόνον αὐτὸν τοῦ θρόνου, ἀλλ' εἰ δυνατὸν καὶ τῆς παρούσης διατάχους τελευτῆσαι ζωῆς· ἦσαν δὲ δημιουργοὶ τῶν σκανδάλων προφανεῖς, καὶ τῆς διαστροφῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ἄλλοι μὲν πολλοί, ὧν

¹⁰ Στὸ χφ ἐκ παραδρομῆς ἐγράφη «Μουράτου τοῦ δευτέρου» (ὁ ὁποῖος ἐξῆσε τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ὑπῆρξε ὁ πατέρας τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ), ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «Μουράτου τοῦ τετάρτου», ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσε κατὰ τὰ ἔτη 1623-1640, πατριαρχεῦοντος τοῦ Λουκάρεως (1620-1638).

τάς κατὰ μέρος σκευωρίας, καὶ τὰ ὀνόματα ἐν ἄλλοις Θεοῦ διδόντος ἐροῦμεν πλατύτερον, μάλιστα δέ, ὁ ἐκ Παιδεστοῦ σοροπληκτος¹¹ Λαυρέντιος ὁ Σκουτέρης, καὶ ὁ ἐναγῆς ὑποκριτοκόλαξ Μελέτιος ὁ Συρίγος, μεθ' ὧν καὶ ὁ πάντων βδελυρώτατος Σωφρόνιος ὁ Καρακουρκούλης, ὁ τῆς Ἀθηνῶν ἐκκλησίας πρότερον κρίμασιν οἷς οἶδε Θεὸς προβληθεὶς ἀρχιερεὺς, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον αὐτὴν, ὡς ἴσασι πάντες, ἐμβαλὼν, μετ' αἰσχύνῃς ἐκεῖθεν ἀποδιοπομπεῖται, καὶ ἐν τῇ τῶν Ταυρομενιτῶν μετετέθη οὐκ οἶδ' ὅπως Βιδύνη· οὗτος τοίνυν ὁ ἐκ Βερόοιας εἰς Μοσχοβίαν παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου πεμφθεὶς, καὶ παρ' ἀξίαν εὐπραγῆσας, εἰς ἐπιθυμίαν ἤλθε τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, καὶ ἀβίωτον οἱ ἠγείτο τὸν βίον, εἴ γε μὴ τούτου τοῦ βαθμοῦ ἐπήβολος γένηται· διὸ οὐχ ἅπαξ, ἢ δις, ἀλλὰ καὶ τρίτον ἤδη ληστικῶς τῆς Ἐκκλησίας ὁ Θεῶ ἐπάρατος ἐπιβάς, κατάχρεω αὐτὴν δήπου πεποίηκε. Τί οὖν πρὸς τούτοις ὁ ἀσυνείδητος δρᾷ; Διαβάλλει πρῶτον τοῦτον τὸν ἀληθῆ τῆς Ἐκκλησίας ποιμένα τοῖς χριστιανοῖς, ὡς τὰ τῆς Ἐκκλησίας δῆθεν ἤθη παρατρέποντα, καὶ νεωτερισμοὺς τινας παρὰ τὰ νενομισμένα ἐπεισάγει· ἀλλὰ μηδὲν τούτοις ὅλως ἀνύων ἦν, τὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐσέβειαν ἀνεκάθεν εἰδόσιν, ἐπὶ τοὺς κρατοῦντας αὐτίκα τρέπεται, καὶ συκοφαντίας οὐ τὰς τυχούσας κατὰ τοῦ θείου πλάτει Κυρίλλου, ὡς ἐπαναστάσεσιν ἴσως μελετῶντος, καὶ διὰ γραμμάτων Ῥώσους ὁμοῦ καὶ Λατίνους κατ' αὐτῶν διεγείρει ἐν ἀπορρήτοις· διὸ συννελῶν φάναι κατακριθεὶς ὑπ' αὐτῶν θανάτῳ, διὰ πνιγμονῆς τελευτᾷ τὸν βίον, περίπου τοὺς ἑβδομήκοντα χρόνους διαβιούσ¹², προστὰς μὲν τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἔννεακαίδεκα¹³, πρὸς τοῖς ὀκτῶ δὲ καὶ δέκα τῆς Κωνσταντίνου¹⁴ θάπτεται μὲν οὖν ὑπ' αὐτῶν ἤδη τῶν δημίων λιτῶς καὶ ἀτημελήτως, καίτοι μὴ νενομισμένον ἐκείνοις ὅλως καταδίκους θάπτειν προσην· τούτο δὲ τινες τῶν χριστιανῶν τοῦ ἕξῃς μεμαθηκότες, καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ μετατεθῆναι βουλόμενοι, νύκτωρ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ ἐκ Βερόοιας ἀνάγεται, καὶ τὴν γαστέρα διαρῶραγείς, τὰ ἔσωθεν τοῦ σώματος κείμενα κυσί, καὶ ὀρνέοις ῥίπτουσι γενέσθαι βοράν· λίθοις δὲ καὶ ὀστράκοις πλησθεὶς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τράχηλον λίθῳ παμμεγέθει δεθείς τε, καὶ βαρυνθεὶς, τῇ θαλάττῃ ἐναπορρίπτεται, ἐξ ἧς θεία δυνάμει τῇ ἐπιούσῃ ἐπὶ τὴν χέρσον αὐθις διασωθεὶς, ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐν ἐπισήμῳ εὐλαβῶς κατατίθεται τόπῳ· ὡς δὲ τῷ ἐκ Βερόοιας τοῦτο πάλιν γνωσθέν, καὶ ἀφανῆ ἐκεῖθεν βουλομένῳ ποιῆσαι, μεμαθηκότες τινὲς τῶν χριστιανῶν, ἐν ἀφανεῖ τόπῳ κατέθεντο, εἰς δόξαν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος· καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν συνόψει διήλθομεν τόγε νῦν ἔχον τὰ κατ' αὐτόν, τὰ δὲ τούτου μερικώτερα πλατύτερον ἡμῖν ἐν τῇ κατ' αὐτοῦ ἱστορίᾳ εἰρησεται σὺν Θεῶ.

¹¹ «Σκωπτικὸν ὄνομα σημαῖνον ἄνθρωπον ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ τάφου ὄντα» (H. LIDDELL & R. SCOTT, Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τόμ. Δ', Ἀθήνα, 1907, σ. 94).

¹² Ἡ σύγχρονη ἔρευνα δέχεται ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Λουκάρεως τὸ 1570, ἐπομένως ἐτελειώθη 68 ἐτῶν.

¹³ 1601-1620.

¹⁴ 1620-1638.

3. ΤΡΙΑ ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ «ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΥ»

Μελετώντας τὸ «Συναξάριον» προκύπτουν τὰ ἐξῆς σχόλια:

α. Ἐν πρώτοις διαψεύδονται πανηγυρικά οἱ Ἀλλάτιοι, οἱ Κομνηνοὶ καὶ οἱ λοιποὶ, πλήρεις μίσους καὶ συμπλεγμάτων, Οὐνίτες, περὶ τῆς δῆθεν ταπεινῆς καταγωγῆς τοῦ Λουκάρεως¹⁵ - πληροφορία πού ἀκρίτως ἀντέγραψαν καὶ πολλοὶ ἡμέτεροι - καὶ δικαιώνεται τὸ γραφὲν τοῦ Ἁγίου Μελετίου Πηγά πρὸς τὸν Λούκαρι ὅτι «*περιφανῶν γονέων παῖδα σε οὐχ ἡ τύχη, ἀλλὰ Θεὸς ἔφυσε*»¹⁶. Ἐπιβεβαιώνεται δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Κυρίλλου («ἱερεὺς Στέφανος»), γνωστοῦ ἄλλωστε καὶ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῆς Rozemond¹⁷, ἐνῶ ἀποκαλύπτεται γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του (χωρὶς νὰ διευκρινίζεται ἂν πρόκειται γιὰ τὸ μοναχικὸ ἢ τὸ κοσμικὸ της): Ἐλισάβετ.

β. Τονίζεται μετὰ πεποιθήσεως ἡ ἀγιότητα τοῦ Λουκάρεως, ὁμολογουμένη ἄλλωστε καὶ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα πού τὸν ἐγνώρισαν καλῶς, ὅπως ὁ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων (+1644)¹⁸ καὶ ὁ Θεόφιλος Κορυδαλλεύς (+1646)¹⁹. Καταρρίπτεται δὲ καὶ ἡ συκοφαντία γιὰ «καλβινισμό», τὴν ὁποία χρησιμοποίησαν οἱ ἐχθροὶ του, ἀφοῦ ἡ ἀληθινὴ αἰτία, κατὰ τὸν Ὅσιο Εὐγένιο, ἦταν ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀμάθεια «ψευδαδέλφων τινῶν», τῶν ὁποίων μερικὰ ὀνόματα ἀποκαλύπτει²⁰, ἐπιφυλασσόμενος νὰ μιλήσει περὶ αὐτῶν σὲ ἄλλο μέρος· ἀπὸ τὸ τελευταῖο, τὸ ὁποῖο ἐπιβεβαιώνεται καὶ στὸ τέλος τοῦ Συναξαρίου, συμπεραίνουμε πὼς εἶχε συγγράψει, ἢ ἐτοιμαζόταν νὰ συγγράψει, ἀναλυτικότερη βιογραφία τοῦ Ἱερομάρτυρος Κυρίλλου, ἡ ὁποία πάντως ἀγνοεῖται.

γ. Ἀποκαλύπτονται ἄγνωστες πτυχές τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου, οἱ ὁποῖες δὲν περιλαμβάνονται στὶς μέχρι τώρα γνωστὲς περιγραφές του²¹, ὅπως συγκεκριμένα ἡ φοβερὴ πληροφορία πὼς παρὰ τὴ φρικτὴ πράξη στὴν ὁποία προέβησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ λατινόφρονος ψευδοπατριάρχου Κονταρή, νὰ ξεκοιλιάσουν τὸ σεπτὸ σῶμα τοῦ Ἱερομάρτυρος, γεμίζοντάς το πέτρες καὶ ὄστρακα, καὶ νὰ δέσουν στὸν τράχηλο του ἕναν ὑπερμεγέθη λίθο (μὲ σκοπὸ φυσικὰ τὴν, διὰ τοῦ καταποντισμοῦ του, ἐξαφάνισή του), μὲ τὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ τὸ λείψανό του ἐμφανίστηκε καὶ διεσώθη ἀπὸ τοῦς Ὁρθοδόξους.

¹⁵ Ὁ Κρητικὸς ἐξωμότης Νικόλαος Κομνηνός-Παπαδόπουλος (βασιζόμενος καὶ στὸν ἐπίσης ἐξωμότη Λέοντα Ἀλλάτιο ἐκ Χίου) ἀναφέρει περιφρονητικὰ πὼς οἱ γονεῖς τοῦ Λουκάρεως ὑπῆρξαν ἄσημοι βιοπαλαιστὲς ἀσχολούμενοι μὲ τὰ ζῶα, μὲ προφανέστατο σκοπὸ νὰ τὸν λοιδωρήσει (NICCOLO COMMENNO PAPADOPOULI, *Historia Gymnasii Patavini*, Venetia, 1726, σ. 293).

¹⁶ EMILE LEGRAND, *Bibliographie hellenique* (XVIIe siècle), tome 4, Paris, 1896, σ. 215.

¹⁷ K. ROZEMOND, *La naissance de Cyrille Lucar* στο *In memoria di Sofia Antoniadis, Venezia, 1974*, σ. 262.

¹⁸ «Ὁ μὲν οὖν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοσοῦτον ἀπέχει αἰρέσεων, ὥστε καὶ θαρροῦντως τολμᾶν λέγειν, ὡς οὗτός ἐστιν ὁ κατὰ ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς ἐν τοῖς νῦν κατὰ Παῦλον, ὄσιος, ἀπλοῦς, ἄκακος, ἐλεήμων, εὐσεβής, σοφός, διδάσκαλος, καὶ τοῦ κατ' εὐσέθειαν πιστοῦ λόγου ἀντεχόμενος» (ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, Ἐγκύκλιος κατὰ Λατίνων ἐπιστολὴ στὸ ἹΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΙΒ' [1917], αρ. 282, σ. 3-4).

¹⁹ «Περὶ δὲ τοῦ μακαρίας μνήμης γενομένου Πατριάρχου Κυρίλλου, ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς φρονοῦμεν. Ἐγνωμεν αὐτὸν εὐσεβῆ τε καὶ σοφὸν ἄνδρα» (ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΟΡΥΔΑΛΛΕΩΣ, Ἐπιστολὴ Δογματικὴ στὸ ΑΔΑΜ ΖΟΙΡΝΙΚΑΒΙΟΥ, Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, τόμ. Β', Πετρούπολη, 1797, σ. 749).

²⁰ Ὅπως τοῦ διαβόητου ψευδοπατριάρχου Κυρίλλου Κονταρή (τοῦ διὰ τοῦ χρυσοῦ τῆς Προπαγάνδας τῆς Ρώμης δωροδοκήσαντος τὸν Βεζύρη πού διέταξε τὴν ἐκτέλεση τοῦ Λουκάρεως) καὶ τοῦ «ὑποκριτοκόλακος» - καὶ ὑπερεκτιμημένου δυστυχῶς - Μελετίου Συρίγου.

²¹ Περιγραφή τοῦ μαρτυρίου, καθὼς καὶ τῶν πρὸ καὶ μετὰ αὐτοῦ σχετικῶν γεγονότων, κατέγραψαν ὁ πρωτοσύγκελος τοῦ Λουκάρεως Ναθαναὴλ Κωνώπιος (βλ. E. LEGRAND, *Bibliographie hellenique*, ὁ.π., σ. 514-516) καὶ ὁ - καταγράψας τὶς πληροφορίες τοῦ Ἀγγλικανοῦ ἐφημερίου στὴν Πόλη, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Λουκάρεως, Edward Pococke - Thomas Smith (*Collectanea de Cyrillo Lucario*, London, 1707, σ. 59-62).

4. ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀπόπειρας ἐξαφανίσεως τοῦ λειψάνου καὶ ἡ ἄνωθεν αὐτοῦ σωτηρία παρουσιάζει συμβολικὰ τὴν ἴδια τὴν διαχρονικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ Λουκάρεως, ἐφόσον τετρακόσια χρόνια τώρα προσπαθοῦν εἴτε οἱ ἀμαθεῖς ψευδορθόδοξοι, εἴτε οἱ φθονεροὶ λατινόφρονες, νὰ τὸν καταποντίσουν ὡς δῆθεν αἰρετικό.

«*Θεῖα δυνάμει*» ὅμως ἡ ἀλήθεια θὰ ἀποκαλύπτεται καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι θὰ συνεχίζουν νὰ ἀπονέμουν τὴν προσήκουσα τιμὴ καὶ τὸ σέβας στὸν ἀδικημένο αὐτὸν Ἱερομάρτυρα, ὁ ὁποῖος ὡς Προφήτης καὶ Πρόδρομος τῆς ἀληθινῆς Ὀρθοδοξίας, μᾶς προετοίμασε νὰ μὴ δεχθοῦμε κανένα κακέκτυπο της, σὰν αὐτὸ ποὺ προπαγανδίζουν σήμερα οἱ πνευματικοὶ ἀπόγονοι τῶν Λατινοφρόνων καὶ τῶν Οὐνιτῶν.

Τιμὴ Ἁγίου λοιπόν, μίμησις Ἁγίου!

Καλλιθέα Ἀττικῆς
Ἰανουάριος 2022